



# Obductie

## Informatie voor nabestaanden

U heeft deze folder gekregen omdat uw naaste is overleden. De behandelend arts heeft u gevraagd of een obductie-onderzoek mag worden verricht op het lichaam van de overledene. In deze folder leest u over dit onderzoek:

- Wat is een obductie?
- Wat gebeurt er dan precies?

Dit zijn vragen die door uw verdriet of andere emoties soms moeilijk zijn om meteen aan een arts te stellen. Het antwoord op deze vragen is wel belangrijk. U moet namelijk besluiten of u toestemming geeft voor een obductie-onderzoek. Heeft u na het lezen van deze folder nog vragen? Stel deze dan aan de behandelend arts. Hij zal u helpen een beslissing te nemen waar u later geen spijt van heeft. De arts spreekt met u een tijdstip af waarop u uw beslissing laat weten.

### **Wat is een obductie?**

Een obductie is een onderzoek van het lichaam na het overlijden. Een andere naam voor obductie is sectie of autopsie. Het onderzoek wordt uitgevoerd door een arts, die gespecialiseerd is in dit onderzoek, de patholoog.

De obductie begint met een uitgebreid onderzoek van de buitenkant van het lichaam; het uitwendige onderzoek. Daarna volgt het inwendige onderzoek. Hierbij worden organen en weefsel uit het lichaam gehaald en onderzocht. Een klein stukje van de weefsels en organen worden verder bewerkt voor microscopisch onderzoek. Dit is belangrijk, omdat niet alle afwijkingen met het blote oog te zien zijn. De weefsels en organen worden zoveel mogelijk teruggeplaatst in het lichaam van de overledene. U kunt een obductie vergelijken met een operatie. Het onderzoek wordt zo uitgevoerd dat er bij de opbaring zo goed als niets is te zien van het onderzoek. Na obductie kan de overledene worden opgebaard.

Voor het onderzoek van de hersenen (schedelobductie) geeft u apart toestemming. Omdat hersenonderzoek niet direct plaatsvinden, worden de hersenen niet teruggeplaatst in het lichaam. Ze worden na het onderzoek gecremeerd door het ziekenhuis. Bij dit onderzoek loopt het litteken over het achterhoofd in de haargrens. Bij kale mensen kan dit litteken (deels) zichtbaar zijn. Er is geen litteken in het gezicht van de overledene.

Voor bepaalde vragen kan het nodig zijn om (delen van) organen naar een ander ziekenhuis te sturen om een diagnose te stellen.

## Waarom wordt er om een obductie gevraagd?

De arts vraagt toestemming of er een obductie gedaan mag worden om verschillende redenen:

- Omdat nabestaanden en/ of artsen willen weten hoe het ziekteproces en het overlijden verlopen is;
- Om de directe doodsoorzaak vast te stellen;
- Om de resultaten van het medisch handelen achteraf te beoordelen; dit kan van betekenis zijn voor patiënten met eenzelfde aandoening als de overledene.
- Om vast te stellen of een ziekte erfelijk of besmettelijk is.  
Bij een besmettelijke ziekte moet namelijk actie worden ondernomen om eventueel besmette personen op te sporen en te onderzoeken. Bij erfelijke ziekten kan er bij de directe familie van de overledene aanvullend onderzoek worden gedaan of kan deze informatie bijvoorbeeld meespelen bij het krijgen van meer kinderen.
- Sommige ziekten kunnen alleen worden vastgesteld door een obductie.
- Obducties zijn belangrijk voor onderwijs en wetenschap; van veel ziekten is de kennis opgedaan door studies van materiaal verkregen bij obducties.

## Wie moeten toestemming geven?

De behandelend arts vraagt toestemming voor obductie aan de nabestaanden van de overledene. Onder nabestaanden worden verstaan:

- De echtgeno(o)t(e) van de overledene.
- De geregistreerde levensgezel van de overledene.
- Wanneer deze niet bereikt kan worden:  
de naaste aanwezige meerderjarige bloedverwanten t/m de derde graad.
- Wanneer deze niet bereikt kan worden:  
de aanwezige meerderjarige erfgenamen of personen die op een ander wijze verantwoordelijk zijn voor de overledene.
- Zijn er geen familie/nabestaande, dan kan de forensisch geneeskundige toestemming geven.
- Verleent u geen toestemming? Dan vindt er geen obductie plaats, tenzij er sprake is van urgent belang voor de volksgezondheid of een gerechtelijke obductie bij een niet-natuurlijke overlijden. U wordt hierover geïnformeerd (zie de alinea 'Uitzonderingen' verderop in deze folder).
- Voor hersenonderzoek wordt apart toestemming gevraagd.

## Het bewaren van weefsel en organen

Wanneer een orgaan of bij weefsel wat langer moet worden bewaard, omdat er uitgebreider onderzoek nodig is, kan een deel van het orgaan of het gehele orgaan niet worden teruggeplaatst in het lichaam. Soms is het nodig om een orgaan te bewerken voordat het onderzocht kan worden. Deze bewerking kan enkele dagen tot enkele weken duren. De organen of het weefsel, of delen daarvan, kunnen dan niet met de overledene worden

begraven of gecremeerd. De stukjes uitgenomen weefsel, die voor microscopisch onderzoek zijn uitgenomen, worden na bewerking voor onbepaalde tijd bewaard in het archief van de afdeling pathologie. Het is belangrijk dat u zich dit realiseert. Heeft u bezwaar tegen het tijdelijk bewaren van (delen van) organen, vertelt u dit dan aan de arts. Hij geeft dit aan op het toestemmingsformulier voor obductie als beperking.

Daarna worden organen en weefsel teruggeplaatst. Soms worden organen en weefsel niet teruggeplaatst, omdat er vervolgonderzoek plaats moet vinden, bijvoorbeeld bij hersenonderzoek.

## Hoe verloopt de procedure?

- De arts vraagt aan u of obductie mag worden gedaan en vertelt u over de reden van obductie. Hierbij wordt ook een eventuele schedelobductie besproken. Hiervoor moet u namelijk apart toestemming geven.
- Alleen een arts kan een verzoek tot een obductie doen. U als nabestaande kan alleen met tussenkomst van de arts om een obductie vragen.
- Geeft u toestemming voor een gedeeltelijke obductie? Dan kan het zijn dat er niet genoeg gegevens worden gevonden om een compleet beeld van de resultaten te krijgen.
- Gaat u, als nabestaande, akkoord, dan vult de arts naast het aanvraagformulier obductie ook de checklist en toestemmingsformulier in. Op dit formulier vult hij uw naam en uw relatie tot de overledene in.
- Het onderzoek duurt ongeveer 4 uur en wordt gedaan in het mortuarium op locatie Haarlem Zuid. De patholoog bepaalt wanneer een obductie wordt uitgevoerd. Het onderzoek gebeurt tijdens kantooruren op werkdagen. Slechts bij hoge uitzondering gebeurt een obductie in het weekend. Op de dag van de obductie is er geen rouwbezoek mogelijk in het mortuarium.
- De arts die de obductie heeft aangevraagd kan geen toezeggingen aan nabestaanden doen over de datum en het tijdstip van de obductie.
- De arts die de obductie heeft aangevraagd is de contactpersoon voor de nabestaanden.
- Bij de aandoening Creutzfeldt Jacob wordt de obductie in het UMC in Utrecht verricht. De arts die de obductie aanvraagt overlegt deze aanvraag met de dienstdoende patholoog van het Spaarne Gasthuis.
- Bij een obductie die plaatsvindt na het weekend of een feestdag kunnen de nabestaanden (na telefonisch overleg) gebruikmaken van de faciliteiten van het mortuarium van het Spaarne Gasthuis. Denk hierbij aan het verzorgen van de overledene, het opbaren, rituele bewassing, etc.. Dit kan alleen tijdens de openingstijden van het mortuarium.
- De patholoog maakt na het onderzoek een verslag voor de arts, die de obductie heeft aangevraagd. Direct na de obductie worden de eerste bevindingen besproken met deze arts. Het definitieve verslag wordt verstuurd na het microscopisch onderzoek. Het duurt ongeveer 12 weken voordat de behandelend arts het complete rapport heeft.

**Een obductie houdt het regelen van een uitvaart of crematie niet op. De nabestaanden kunnen de uitvaartondernemer van hun keuze vertellen over het obductieonderzoek dat plaatsvindt. De uitvaartondernemer spreekt met de mortuarium medewerkers af wanneer de overledene kan worden opgehaald na de obductie.**

## De uitslag bespreken

Na de obductie maakt de patholoog een verslag dat hij opstuurt naar de arts die de obductie heeft aangevraagd. Als u dat wilt, kunt u met de behandelend arts van de overledene een

afpraak maken om te bespreken wat de patholoog gevonden heeft. Maakt u de afspraak minimaal 12 weken na de obductie.

## **Uitzonderingen op bovengenoemde procedure**

Er zijn situaties waardoor een andere procedure wordt gevolgd.

- De overledene heeft in een wilsbeschikking laten opnemen dat hij/ zij geen obductie wenst. Als de overledene geen obductie wilde, kunt u als nabestaande niet meer toestemmen in een obductie.
- De overledene heeft zijn/ haar lichaam ter beschikking gesteld aan de wetenschap. In dit geval is obductie niet mogelijk.
- De overledene is donor. Soms heeft dit invloed op de mogelijkheden van een obductie. In overleg met de aanvragend arts kan besloten worden welk belang er zwaarder weegt. Veelal gaat donatie voor obductie.
- Bij een niet-natuurlijke overlijden (bijvoorbeeld een verkeersongeval of een misdrijf) bepaalt de officier van justitie of er een gerechtelijke obductie wordt verricht. Hiervoor is geen toestemming van de nabestaanden nodig. De obductie wordt in dit geval uitgevoerd door een gerechtelijk patholoog. Nabestaanden kunnen alsnog toestemming geven voor een obductie, nadat het lichaam is vrijgegeven door de officier van justitie en er geen gerechtelijke obductie is gedaan. In dat geval doet de patholoog van het ziekenhuis de obductie.
- Bij (een verdenking) op een zeer besmettelijke ziekte of is het in het belang van de volksgezondheid nodig om te onderzoeken hoe een epidemie voorkomen kan worden, dan is er geen toestemming van de nabestaanden nodig.

**Bij kinderen overleden tussen 1 en 18 jaar kan een zogenoemde NODOK (Nader Onderzoek naar de Doods Oorzaak bij Kinderen) procedure worden opgestart. De kinderarts informeert u hierover. Bij een intra-uteriene vruchtdood (IUV) wordt u ingelicht door de gynaecoloog.**

## **Is een obductie bij een kind hetzelfde als bij een volwassene?**

In principe is de procedure bij kinderen hetzelfde als bij volwassenen.

Soms wordt weefsel uitgenomen voor erfelijk (genetisch) onderzoek. Dit is vooral van belang als een kind tijdens de zwangerschap of rond de geboorte is overleden en er gedacht wordt aan een erfelijke aandoening. Door dit onderzoek kan er onderzocht worden of er een kans is op herhaling bij een volgende zwangerschap. Is het overleden kind heel klein, dan zijn de organen uiteraard ook heel klein. In plaats van een stukje weefsel wordt dan het hele orgaan microscopisch onderzocht moeten worden en worden organen bewaard om ze op een later tijdstip beter te kunnen bekijken. Aangeboren afwijkingen bij kinderen zijn vaak complexer dan afwijkingen bij volwassenen. Uitgebreider onderzoek is dan nodig.

Meer informatie over obducties bij kinderen leest u in de folder 'Beslissen over obductie bij je baby'.

## **Kosten**

- Aan obductieonderzoek zijn geen kosten verbonden.
- Aan het verblijf van de overledene in het mortuarium vanaf tijdstip overlijden tot en met de dag van obductie zijn geen kosten verbonden.
- Na de dag van de obductie gelden er wél kosten voor het verblijf en de faciliteiten in het mortuarium, volgens geldende tarieven van het mortuarium Spaarne Gasthuis Haarlem Zuid (zie hiervoor folder 'Informatie voor nabestaanden'.

## Vragen

Op de afdeling heeft u de folder 'Informatie voor nabestaanden' gekregen. Heeft u na het lezen van de folders vragen, stel deze dan aan de verpleegkundige en vragen over de obductie aan de behandelend arts. U kunt ook uw vragen stellen aan de medewerkers van het mortuarium, bereikbaar via telefoonnummer (023) 224 3442.

## Openingstijden mortuarium

- Maandag t/m vrijdag 08.00 uur - 16.00 uur
- Weekend en feestdagen 10.00 uur - 14.00 uur
- Bezoek is alleen mogelijk na telefonisch overleg via (023) 224 3442.

Het mortuarium van het Spaarne Gasthuis bevindt zich op locatie Haarlem Zuid.

Deze folder is gebaseerd op de voorlichtingsfolder autopsie (obductie), gericht aan nabestaanden van de Nederlandse Vereniging voor Pathologie (NVVP).

## Waar zijn we te vinden?

### Haarlem Zuid

Boerhaavelaan 22  
2035 RC Haarlem

(023) 224 0000

### Haarlem Noord

Vondelweg 999  
2026 BW Haarlem

[www.spaarnegasthuis.nl](http://www.spaarnegasthuis.nl)

### Hoofddorp

Spaarnepoort 1  
2134 TM Hoofddorp

[info@spaarnegasthuis.nl](mailto:info@spaarnegasthuis.nl)